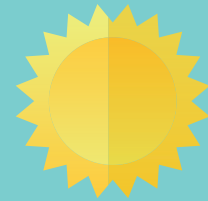
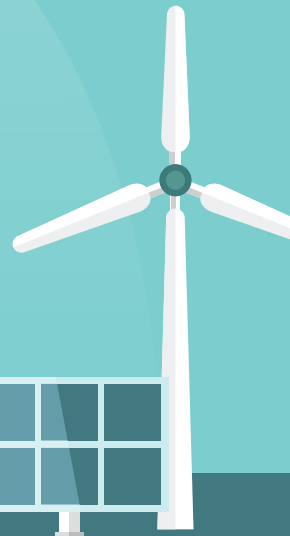
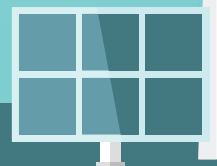
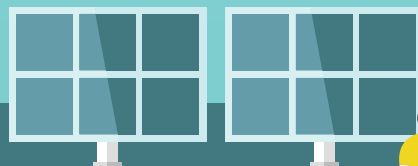
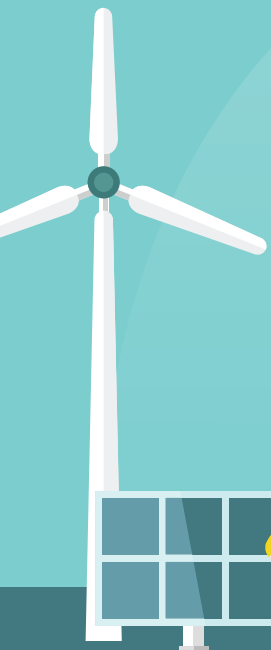

RES Foundation
Partnerships
for Resilience

ENERGETSKE ZADRUGE

RES Foundation
Partnerships
for Resilience

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji“ koji RES fondacija realizuje u partnerstvu sa Beogradskom otvorenom školom i uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneta u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje partnera i donatora.

PREDNOSTI DECENTRALIZOVANOG ENERGETSKOG SISTEMA

- SMANJENI TROŠKOVI PRENOSA
- SMANJENI GUBICI NA MREŽI
- EFIKASNJI SISTEMI ZA UPRAVLJANJE PODACIMA
- VEĆI UDEO UGLJENIČNO NEUTRALNIH
TEHNOLOGIJA
- VEĆA FLEKSIBILNOST
- VEĆA DEMOKRATIČNOST TJ. VEĆE UČEŠĆE
GRAĐANA/KI U DONOŠENJU ODLUKA

KOME PRIPADA ENERGIJA?

Postoje različiti modeli zajedničkog vlasništva, različita shvatanja zajednice i različiti oblici povezanosti između proizvodnje i potrošnje.

Projekti mogu biti u potnosti u privatnom posedu ili javnom. Proizvedena energija može biti poslata u mrežu ili potrošena lokalno.

Učesnici poduhvata mogu biti komšije ali i ne moraju ukoliko ih veže samo zajednički projekat a mogu biti i komšije i saradnici.

Ne postoji jedinstvena formula održivog zadovoljenja energetske potrebe zajednice. Prava rešenja uvek se koncipiraju prema potrebama konkretne zajednice i uzimaju u obzir lokalne potencijale i potrebe.

ZADRUGE

su kompanije koje poseduju njihovi članovi i članice a ne investitori. Članovi/ice zadruga su i vlasnici i korisnici firme.

Zadrugom upravljaju članovi/ice zadruga po principu "jedan čovek-jedan glas" bez obzira na različite početne uloge u zadrugu. Na isti način se obično i dele prihodi.

Može postojati limit na redistribuciju profita jer maksimizacija dobiti nije osnovni cilj.

Zadruge ulažu u obrazovanje i razvoj svojih članova/ica.

Zadruga je preduzeće sa društvenom i ekonomskom dimenzijom. Zadruga teži ekonomskom, kulturnom i društvenom boljitku svojih članova/ica a ne samo ekonomskoj dobiti.

Sa druge strane, potrošači koji koriste energiju koju proizvode energetske zadruge (a koji mogu ali ne moraju biti i proizvođači) ne koriste energiju zadruge samo zato što je jeftina.

RES Foundation
Partnerships
for Resilience

ZAŠTO BI SE IKO ODLUČIO ZA ENERGIJU IZ ENERGETSKE ZADRUGE ILI ZA ČLANSTVO U ZADRUZI?

1. Zadruga donosi lokalne prihode i pospešuje lokalni ekonomski razvoj.
2. Postoji lokalno vlasništvo nad projektom.
3. Postoji lokalna kontrola nad projektom i njegovim razvojem.
4. Niži su troškovi za energiju a isporuka pouzdana.
5. Često su tu i vrednosni motivi, npr. održivost i ekološka cena proizvedene energije.
6. Bolji *load management*.

EVROPA

U Evropi trenutno postoji oko 3 000 energetske zadruga zasnovane na obnovljivim izvorima energije. Velika većina je u zapadnoevropskim zemljama a jako ih je malo u južnim članicama Evropske unije dok ih skoro uopšte nema na području postsocijalističkih zemalja.

SRBIJA

Zadrugarstvo u Srbiji ima dugu istoriju, od velikih tradicionalnih porodičnih imanja preko socijalističkih do savremenih zadruga i u prošlosti zadruga su uglavnom bile poljoprivredne.

Danas, zadrugarstvo reguliše Zakon o zadrugama.

Zadrugu može osnovati minimum 5 fizičkih lica sa osnovnim kapitalom od minimum 100 dinara. Ostvarenom dobiti prvo se podmiruju gubici i fondovi za obrazovne namene a tek potom se deli među zadrugarima ili se dodaje na ulog zadrugara, osim ako zadruga nema članarinu. Neraspoređena dobit prenosi se u narednu godinu ili ulaže u razvoj zadruga.

RES Foundation
Partnerships
for Resilience

DELOVI SLAGALICE

PODSTICAJI I
PREPREKE

NEKE PODSTICAJNE MERE POSTOJE I NJIH REGULIŠU:

Uredba o podsticajima za obnovljive izvore energije i visoko efikasnu kogeneraciju

Uredba o statusu povlašćenog i privremenog povlašćenog proizvođača

Uredba o ugovoru o otkupu električne energije

Uredba o naknadi za podsticaj povlašćenih proizvođača električne energije

Uredba o visini naknade za podsticaj povlašćenih proizvođača u 2017. godini

Pravilnik o načinu proračuna udela svih vrsta izvora energije u prodatoj električnoj energiji

Od kraja 2017. godine u Republici Srbiji postoji sistem izdavanja garancije porekla za električnu energiju.

VIDLJIVI NEDOSTACI

Kvota za **solarnu energiju** brzo je popunjena. Srbija nema sopstvenu proizvodnju fotonaponske tehnologije pa je potrebno pažljivije osmišljavanje podsticaja.

Za upotrebu **biomase**, prepreke predstavljaju nelegalna seča drveta, visoko energetska siromaštvo, nekontrolisana upotreba biomase u neefikasnim uređajima itd. Održivo korišćenje biomase za grejanje i proizvodnju struje uvek je lokalnog karaktera i može predstavljati ključni element lokalnih energetska rešenja u Srbiji.

Ne postoje posebne odredbe za **priključenje na mrežu** za energiju iz obnovljivih izvora.

NEOPIPLJIVE PREPREKE

Na političkom nivou, podrška inovacijama je ograničena. Lokalni politički nivo je zbog sveukupne centralizacije vrlo nestabilan i zavisi od institucija na nacionalnom nivou.

Nedostatak znanja u lokalnim samoupravama o mogućnostima koje pruža model energetska zadruga.

Nedostatak poverenja među građanima i građankama i između građana i donosilaca odluka kao i nedostatak kulture konsenzusa u procesima donošenja odluka.

Manjak transparentnosti rada javne uprave.

3. PUT DO REŠENJA

DOBAR PRIMER IZ KOMŠILUKA

2011. Krk uz pomoć Regionalne energetske agencije Kvarner usvojio je Akcijski plan energetske održivosti razvika rešen da smanji svoje emisije ugljen-dioksida za 20% do 2020. Ideja im je bila da ostrvo postane energetske nezavisno i bez emisija CO₂ do 2030. U projektu su učestvovali ostrvske lokalne samouprave, javna preduzeća i građanske inicijative.

2012. osnovana je energetska zadruga Otok Krk. Članovi zadruge su građani/ke, predstavnici udruženja građana, ostrvska lokalna samouprava (Grad Krk) kao i lokalno javno preduzeće Ponikve d.o.o. koje je instaliralo solarne panele na svoj krov svog postrojenja za reciklažu. Pipremila je i katastar krovova na ostrvu.

Vizija kooperative uključuje sledeće ciljeve:

- energetske nezavisno ostrvo do 2030. godine;
- više elektrana u vlasništvu građana i brojne male solarne energane;
- naselja su energetske efikasna;
- proizvodnja energije veća je od lokalnih potreba;
- potrošnja vode je štedljiva i gde je moguće voda se skuplja i ponovo koristi;
- sav organski otpad od poljoprivrede, turizma i iz domaćinstva se kompostira i / ili koristi u energetske svrhe;
- lokalni saobraćaj vrši se prevashodno električnim vozilima.

Zadruga je pokrenula obrazovne programe kako bi približila svoj rad zainteresovanima. Zadruga informiše građane/ke i putem distribucije promotivnog materijala domaćinstvima sa upitnikom o njihovoj zainteresovanosti da instaliraju solarne panele i sisteme za grejanje vode. 300 domaćinstava je izrazilo zainteresovanost.

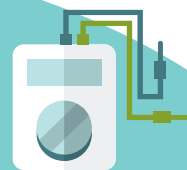
Takođe pomažu građanima/kama oko administrativnih procedura i kupovine opreme i odabira finansijskih aranžmana za kupovinu i/ili proizvodnju energije iz obnovljivih izvora.

DOBRI DALJI KORACI U SRBIJI

Kako se podsticaji poput fid-in tarife ili aukcija povlače iz upotrebe treba osmisliti druge mehanizme finansijske podrške onima koji žele da instaliraju male energane na svojim krovovima. Razvoj instrumenata za obezbeđenje rizika razvoja projekata obnovljivih izvora energije bi bio od velike pomoći.

Omogućiti pametno merenje i naplatu po utrošku i pojednostaviti proceduru za male proizvođače električne energije iz obnovljivih izvora. To bi uključilo "prepoznavanje" neto merenja ali i pojednostavljivanje procedure za pribavljanje dozvole za izgradnju poput onih u evropskim zemljama (Holandija je dobar primer).

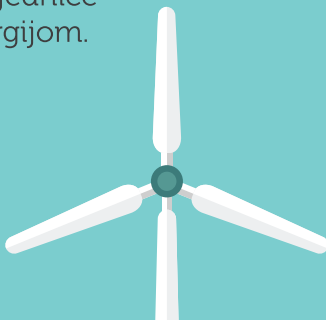

Javna preduzeća kao i druge privatne i javne kompanije, mogle bi ponuditi lokalnim zajednicama učešće u razvoju projekata obnovlje energije čime bi lokalne zajednice zadovoljile sopstvene potrebe za energijom.

Lokalne samouprave mogle bi da pogodno zemljište, koje se ne može koristiti u druge svrhe, pripreme za instaliranje solarnih panela postavljanjem osnovne infrastrukture. Taj bi prostor mogle ponuditi potencijalnim investitorima uz zahtev da postoji garantovani udeo rezervisan za lokalne stanovnike.

RES Foundation
Partnerships
for Resilience

POVERENJE

je najvažniji element energije zajednice.
Poverenje se ne dešava, ono se gradi.
Za izgradnju poverenja ključna je pravna
sigurnost ali i transparentnost rada javne uprave.

Da bi građani i građanke bili zainteresovani i osnaženi da učestvuju u takvim projektima i investiraju materijalne i nematerijalne resurse, prvo je potrebno da budu informisani o mogućnostima i različitim modelima proizvodnje i potrošnje energije u svom komšiluku, kraju i lokalnoj zajednici. Jedan od tih modela su i zadruge. Zatim, potrebno je da zajedno učestvuju u stvaranju vizije i da skupa definišu ciljeve zajednice i, na kraju, da zajedno rade na njihovom ostvarivanju.

RES Foundation
Partnerships
for Resilience

resfoundation.org